

Розвиток страхування, можливості та практичний досвід у формуванні соціально-економічної безпеки (регіональний аспект)

Анотація. Розвиток сучасного бізнесу, реалізація підходів щодо місцевого, регіонального (територіального) розвитку спонукають до активізації поширення сфери страхування. Механізми запровадження відповідних фінансових важелів дозволяють нейтралізувати загрози та підвищити фінансову стійкість суб'єктів ринку, що доводить досвід європейських держав. Метою дослідження є обґрунтування сутності, особливостей та основних завдань у сфері страхування, визначення пріоритетних напрямів розвитку страхового ринку, узгодження інтересів учасників та результативного партнерства з огляду на необхідність формування передумов до соціально-економічної стабільності та безпеки держави та окремих її регіонів. Основне завдання дослідження полягає у проведенні оцінки ситуації, існуючих прогнозів та визначенні пріоритетних напрямів розвитку сфери страхування з огляду на потреби суспільства, інтереси, механізми партнерства, у тому числі на міжнародному рівні. Під час дослідження використано методи наукового пізнання. Автором досліджено сутність та можливості розвитку сфери страхування з урахуванням практичного досвіду держав світу та сучасних тенденцій на ринку страхування. Доведено значення сфери страхування для суспільства, регіонального розвитку та підвищення можливостей у сфері інвестиційної діяльності. Проаналізовано регіональні особливості та визначено пріоритетні напрями розвитку з огляду на потреби сфер та галузей економіки, територіальних громад. Обумовлено вплив результативної взаємодії учасників страхового ринку на можливості розширення страхових послуг. Визначено актуальність партнерства у реалізації підходів страхування та механізмів взаємодії між учасниками. Автором обумовлено необхідність врегулювання інтересів усіх учасників, а також взаємоузгодженості дій та рівнів відповідальності, можливостей державно-приватного партнерства у регіональному розвитку, інвестиційній діяльності. Обумовлено потребу гарантування практичних результатів взаємодії у сфері страхування та формування передумов до соціально-економічної безпеки, у тому числі з урахуванням регіональних особливостей. Результати дослідження автора можуть бути використані для подальших досліджень у сфері страхування, взаємодії учасників на засадах партнерства

Ключові слова: глобалізація, інвестиційна діяльність, державно-приватне партнерство, стратегічні пріоритети, страхові премії, страхові ризики

Вступ

Розвиток сучасного бізнесу, реалізація підходів щодо місцевого, регіонального (територіального) розвитку спонукають до активізації поширення сфери страхування. Механізми запровадження відповідних фінансових важелів дозволяють нейтралізувати загрози та підвищити фінансову стійкість суб'єктів ринку, що доводить досвід європейських держав. Актуальність питання суттєво зросла через поширення пандемії COVID-19, так як більшість бізнес-структур не були підготовлені до подібних викликів та суттєвих фінансових втрат.

Саме розвиток страхування надає можливість забезпечити нейтралізацію загроз та визначає потенційні можливості нівелювання фінансових ризиків у діяльності окремих суб'єктів ринку, спонукає до реалізації підходів у розвитку сфер, галузей та територій. Страхування є інструментом захисту від можливих ризиків у різних сферах та галузях економіки. Страхування забезпечує процес відтворення та соціально-економічну стабільність у суспільстві (соціобезпеку), а також виступає джерелом інвестиційного капіталу. Переваги сфери страхування є безперечними, так як забезпечують передумови у розвитку та знижують ризики діяльності через страховий захист інтересів учасників. Страхування виступає

гнучкою системою, яка здатна адаптувати суб'єкти ринку до внутрішніх та зовнішніх викликів через відповідну фінансову підтримку, механізми страхування здійснюють соціальні функції на державному рівні (медичне страхування, пенсійне страхування). Сучасні міжнародні взаємовідносини та партнерство із міжнародними організаціями на державному рівні відбувається за участі страхових компаній (міжнародні інвестиційні проекти, грантові проекти, спільні проекти, міжнародна логістика тощо).

З огляду на існуючу потребу з розширення сфери страхових послуг доцільно відмітити, що страхування у глобальному середовищі є вимогою часу та забезпечує: стабільність розвитку сфер та галузей, територій; компенсує збиток й забезпечує безперервність діяльності окремих суб'єктів ринку; створює страхові фонди, які перетворюються у інвестиційний капітал; забезпечує платоспроможність страхувальника на різних рівнях управління; розвиток міжнародного партнерства; захист прав у науково-дослідній та IT-сферах; моніторинг ситуацій та соціальна спрямованість страхових послуг (страхування через поширення COVID-19); захист особистості на державному рівні та соціальна стабільність у суспільстві через соціальні програми підтримки; формування передумов щодо гарантування соціально-економічної безпеки держави, окремих її регіонів.

Досвід держав світу доводить, що дієвість страхового ринку та результативність взаємодії її учасників дозволяють забезпечити соціальний захист населення, розвиток сфер та галузей економіки, територій (досвід США, Канади) [1].

Наразі найшвидші темпи поширення страхових послуг відбуваються у азійських державах. Прогнозується, що основний внесок у розвиток міжнародного страхування буде залишати за собою Китай, який суттєво нарощує потужності страхового ринку в останні 5 років. Слід відмітити, що за останні роки, розвинені страхові ринки сповільнилися, пріоритетними є ринки держав, які розвиваються, у тому числі за рахунок медичного страхування [1].

Swiss Re Institute у своєму огляді «Глобальне страхування: великий розворот на схід триває» відзначає, що глобальні страхові премії перевищили позначку у 5 трлн доларів США, що еквівалентно 6,0 відсоткам від світового валового внутрішнього продукту. Аналітики зазначають, що підвищення рівня страхових премій ґрунтується на стійкості зростання обігу у сфері загального страхування, особливо у азійських державах [1].

Актуальність питання щодо розвитку страхування та впливу на соціально-економічний розвиток територій, сфер та галузей економіки є безперечним. Глобальні процеси та явища, особливо через поширення пандемії, суттєво розширили можливості медичного страхування, яке має прямий зв'язок із соціальними механізмами на державному рівні. З огляду на особливості держави та окремої території формуються і можливості у розвитку сфери страхування. Досвід держав світу може виступати кращою практикою до впровадження та поширення сфери надання страхових послуг, захисту населення та гарантування соціально-економічної безпеки.

Успішна діяльність страхових компаній – це захист інтересів учасників процесу, інтересів держави та пріоритет у соціально-економічному розвитку регіонів. Забезпечення можливостей розвитку страхування пов'язане із необхідністю врегулювання інтересів та взаємовідносин, відбувається частковий перерозподіл національного доходу та сукупного суспільного продукту через процес утворення страхового фонду. Вагомою є роль страхування у провадженні інвестиційної діяльності, реалізації міжнародних угод та проектів. Розвиток сфери страхування має тісний зв'язок із інтересами усіх груп учасників процесу та механізмами захисту страхового ринку на державному рівні через можливий ефект рідкісних подій та ефект накопичення. Під час проведення дослідження доцільно враховувати той факт, що страхування здійснює розподіл завданого збитку між учасниками страхування, який носить замкнений характер. Міжнародні принципи співпраці у сфері страхування включають: страховий інтерес, вільний вибір страховика, співстрахування, перестрахування, диверсифікацію, сумлінність, а також страховий ризик, відшкодування у межах реально завданих збитків, суброгацію, контрибуцію, франшизу. Саме диверсифікація

спонукає до розширення сфер діяльності страхових компаній, у тому числі й за межі основного бізнесу, відбувається територіальне та галузеве розсередження страхування ризиків. Розвиток страхування повинен враховувати особливості територіальної та галузевої специфіки у сфері діяльності страхової компанії, форми страхування, обсяги страхової відповідальності та системи страхування. Прогнозування діяльності страхових компаній повинні включати: історичні, економічні, соціальні та юридичні особливості. Особливої актуальності набуває питання у контексті реалізації міжнародних угод, співпраці із Групою Світового Банку.

Сутність та особливості розвитку глобального світу та процесів, їхніх проявів у різних сферах діяльності досліджувалися значною кількістю авторів, з-поміж яких: Белорус О.Г. [4], Власов В.І. [5], Гальчинський А.С. [6], Герст П., Томпсон Г., [7], Робертсон Р. [8], Норт Д. [9], Вілан Ч. [10]. Авторами досліджено особливості проявів глобалізаційних процесів у різних сферах та галузях світової економіки, можливості та загрози інвестиційної діяльності, розвиток сфер та галузей економіки, у тому числі фінансового сектора, сфери страхування. Авторами доведено специфічність процесу страхування через випадковість настання страхової події, надзвичайністю збитку або шкоди, об'єктивна необхідність упередження та подолання наслідків подій, які відбулися, відшкодування матеріальних та інших можливих втрат. Авторами визначаються основні пріоритети розвитку глобального світу, у тому числі з огляду на соціальні аспекти та взаємодію на агрегованих ринках, можливості розвитку сфер та галузей економіки, потенційні ризики глобального світу. Одним із проявів є пандемія, яка суттєво вплинула на глобальний світ та сферу страхування, у тому числі особистісного страхування. Окремі дослідники формують основний акцент розвитку держави та суспільства на ментальності [11]. Глобальні тенденції розвитку світу, сфер та галузей економіки, у тому числі й сфери страхування, узагальнено Всесвітнім економічним форумом [3, 12, 13]. Подальші дослідження обумовлені потребою визначення основних пріоритетів та особливостей розвитку сфери страхування з огляду на потенційні та можливі загрози, у тому числі на рівні кожної особистості. З урахуванням вже проведених досліджень, існуючих тенденцій та потреб суспільства, результатів оцінки ринку страхування міжнародними агенціями, проведення подальших досліджень пов'язане із необхідністю визначення сфер взаємодії між учасниками та особливостями діяльності, регіонального розвитку. Особливості (від ментальних й до територіальних) формують коло завдань, які визначають пріоритети взаємодії, у тому числі під час розробки та реалізації інвестиційних проєктів. Регіональні особливості визначають напрями та пріоритети взаємодії між учасниками, а сфера страхування дозволяє мінімізувати ризики та підвищити рівень довіри та результативність співпраці.

З огляду на існуючі тенденції та прогнози актуальним на часі є питання з узгодження інтересів різних груп учасників на ринку страхування існує потреба у забезпеченні результативного партнерства, формування можливостей та використання кращого практичного досвіду з розширення сфери страхування для захисту, розвитку та становлення суспільства, провадження інвестиційної діяльності, грантової діяльності, програм та стратегій розвитку тощо.

Метою статті є обґрунтування сутності, особливостей та основних завдань у сфері страхування, визначення пріоритетних напрямів розвитку страхового ринку, узгодження інтересів учасників та результативного партнерства з огляду на необхідність формування передумов до соціально-економічної стабільності та безпеки держави та окремих її регіонів. Методологічно дослідження ґрунтується на оцінці та виявленні потенційних можливостей щодо запровадження підходів у страховій сфері, на ринку страхування, які сприятимуть розвитку суспільства, захисту інтересів бізнесу та особистості, реалізації інвестиційних проєктів та формування передумов до соціально-економічної безпеки регіону.

Матеріали та методи

Основне завдання дослідження полягає у проведенні оцінки ситуації, існуючих прогнозів та

визначенні пріоритетних напрямів розвитку сфери страхування з огляду на потреби суспільства, інтереси, механізми партнерства, у тому числі на міжнародному рівні. Актуальним є врегулювання взаємовідносин між учасниками з метою забезпечення результативності страхової діяльності, формування передумов до соціально-економічної безпеки з урахуванням регіональних особливостей. Розвиток страхування у контексті формування передумов до гарантування соціально-економічної безпеки повинен враховувати регіональні особливості, у першу чергу, через зосередженість окремих галузей та сфер економіки на певній території. Галузеві особливості території будуть визначати потребу у страхових послугах та гравцях страхового ринку. Регіональні особливості обумовлені також програмами розвитку, які визначають основні вектори взаємодії та напрями реалізації передбачених заходів. Мета дослідження пов'язана із тенденціями розвитку аграрної сфери, територіальним (місцевим, регіональним) розвитком, актуальними завданнями, які включено до Плану заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року «Висока якість життя людини». Пріоритети регіонального розвитку орієнтовані на забезпечення передумов до гарантування соціально-економічної безпеки та обумовлені засадами державної регіональної політики, розширення сфер партнерства.

Методологічно дослідження ґрунтується на виявленні можливостей щодо розвитку сфери страхування та запровадження результативного партнерства з метою нейтралізації загроз, у тому числі під час інвестування, реалізації спільних проєктів, зниження негативного впливу ризиків та підвищення рівня довіри між учасниками. З метою пізнання явищ та процесів у сфері страхування, обґрунтування пропозицій автора використано сукупність методів та прийомів дослідження. Загальнонаукові методи пізнання дозволили встановити характер функціональних залежностей та параметри досліджуваної сфери. Сукупність функціональних зв'язків розглядалася через відповідні детерміновані та стохастичні зв'язки. Використання інструментів аналізу дозволило виявити причини зміни ситуації та визначити потенційні можливості щодо розвитку сфери страхування. Вплив зовнішніх чинників доводить доцільність проведення заходів з упередження ризиків, використання короткострокового прогнозування (планування) діяльності суб'єктів ринку, формування та адаптації аналітичних задач, коригування управлінських рішень. Критичною може виявитися ситуація, яка обмежує можливості щодо адаптації внутрішнього середовища до неочікуваних й суттєвих змін, що підтверджує практичний досвід у сфері страхування. З метою вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: діалектичний і логічний (під час вивчення та уточнення основного понятійного апарату, особливостей процесів, узагальнення висновків); бібліографічний (у процесі опрацювання наукових праць, які присвячено сутності й особливостям регіонального розвитку); історичний (під час вивчення тенденцій глобалізаційних змін); методи аналізу і синтезу (виявлення причинно-наслідкових залежностей), аналітичних групувань (при оцінці сучасного стану ринку страхування); графічний (при оцінці інвестиційних можливостей регіону); системного підходу (у процесі обґрунтування потреб та актуальності партнерства).

Інформаційною базою для дослідження стали: чинна нормативно-правова база, досвід розвитку страхування та основні практики взаємодії учасників, можливості реалізації проєктів регіонального розвитку на умовах партнерства.

Результати та обговорення

Досвід взаємодії учасників у сфері страхування

Розвиток сфери страхування відповідно до міжнародних стандартів враховує сфери обов'язкового та добровільного страхування (від страхування життя до страхування фінансової допомоги). Більшість держав світу орієнтує ринок страхування на розширення сфери добровільного страхування, яке включає майнове та особисте страхування, страхування відповідальності та підприємницьких ризиків. Саме майнове страхування є формою захисту від ризиків, які можуть виникати через зміну внутрішнього та зовнішнього середовища на рівні галузей, сфер діяльності, бізнесу, окремих територій.

Особливої актуальності набуває питання з огляду на можливості нейтралізації загроз, які здійснює природно-кліматичний чинник, вплив якого є особливо відчутним у сфері аграрного бізнесу. Майнове страхування є актуальною сферою добровільного страхування не лише для підприємств, а й для територіальних громад. Вже існуючий довід запровадження процесу децентралізації та трансформаційних процесів у місцевому самоврядуванні свідчить про розширення повноважень органів на місцях, зростання рівня їхньої відповідальності та розвиток громад. Подібні підходи у системі управління регіональним розвитком сприяли залученню потенційних інвесторів та інфраструктурному забезпеченню розвитку території, а також сприяли стимулюванню економічного зростання територіальних громад, розвитку й функціонуванню бізнесу. Активну участь у забезпеченні розвитку територіальних громад мають програми регіонального розвитку відповідно до державної стратегії регіонального розвитку та грантові проекти, які в останні роки активно запроваджуються на території Миколаївської області та інших регіонів України.

Swiss Re Institute прогнозує, що у найближчі роки глобальні страхові внески зростуть на 3,0 відсотки переважно через сферу страхування життя та загальне страхування на ринках держав світу, що розвиваються. Глобальне економічне зростання буде характеризуватися сповільненням. Аналітики зазначають, що саме Китай буде здійснювати переважаючий вклад у зростання обсягів премій у сфері страхування життя та загального страхування. За існуючими прогнозами премії зі страхування життя будуть збільшуватися, очікується зростання до 3,0 відсотків щорічно, що суттєво вище середньорічного рівня 0,6 відсотків за останні 10 років. Саме Китай забезпечить майже половину зростання глобальних премій зі страхування життя у найближчі два роки, очікування зростання на рівні 11,0 відсотків. Прогноз розвитку сфери страхування у інших державах світу пов'язаний із відповідними податковими пільгами, за прикладом Аргентини. Суттєвим прогнозується зростання ринку страхових послуг на Близькому Сході, у країнах Африки та Латинської Америки [1].

Тенденції розвитку страхового ринку переважно обумовлені розширенням сфер та капіталу у державах, які проходять період соціально-економічного розвитку.

Аналітики Swiss Re Institute відзначають, що у період до 2029 року на Азіатсько-Тихоокеанський регіон в цілому буде припадати 42,0 відсотки світових премій. Високими залишаються ставки на розвиток страхування саме у Китаї, який є основним учасником у розвитку сфери страхування. Питома вага Китаю у світових преміях зросла з нуля відсотків у 1980 році до 11,0 відсотків у 2018 році. Аналітики прогнозують, що можливості Китаю досягнуть 20,0 відсотків вже через 8–10 років, що майже стільки ж, скільки прогнозується для усіх розвинених країн регіону ЕМЕА (регіон, який включає Європу, Близький Схід та Африку). Китай, як прогнозується, буде мати значно вищі позиції ніж США і буде найбільшим у світі ринком вже до середини 2030-х років [1].

Подібні тенденції відображають глобальні прояви у розвитку та можливості ринку страхування [1-3].

Регіональний аспект

Відповідно до програми розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 року визначено основні пріоритети розвитку аграрної сфери та територій, у тому числі через реалізацію інвестиційних проєктів (проєктних ідей). Програма розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки спрямована на виконання Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року [14-16].

Програма розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки (далі за текстом – Програма) передбачає підтримку розвитку у галузі рослинництва (садівництво, виноградарство, ягідництво, вирощування нішевих сільськогосподарських культур, здешевлення вартості насіння сільськогосподарських культур, виробництво органічної продукції, підвищення родючості ґрунтів), а також підтримку розвитку тваринницької галузі, модернізацію міжгосподарських мереж, дренажних систем та

будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем. Програма передбачає сприяння у виробництві продукції с високою доданою вартістю, створення в Миколаївській області сімейних фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів, розвиток сільськогосподарського дорадництва та реалізацію заходів з популяризації аграрної сфери з метою підвищення рівня її інвестиційної привабливості [15].

Саме тому регіональний аспект у розвитку сфери страхування пов'язаний із потенційними можливостями аграрної сфери та участю територіальних громад, так як основні напрями реалізації програми мають безпосередній зв'язок із представниками від аграрного бізнесу та територіальними громадами. Реалізація програми передбачає: підтримку розвитку суб'єктів малих та середніх форм господарювання у галузі рослинництва; підтримку виробників органічної продукції; реалізацію заходів з підвищення родючості ґрунтів; підтримку розвитку галузі тваринництва; модернізацію міжгосподарських мереж та будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем; модернізацію дренажних систем.

Програма враховує можливості розвитку територіальних громад та виробництво якісної продукції, створення сімейних фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів, розвиток дорадництва. Окремо виділено можливості з підвищення інвестиційного клімату на сільських територіях та популяризацію аграрної сфери. Сформовані напрями розвитку сфер й галузей економіки, територій (територіальних громад) на регіональному рівні орієнтовані на використання кращого практичного досвіду партнерства з огляду на потреби у формуванні передумов щодо соціально-економічної безпеки регіону.

Регіональні аспекти обумовлені відповідною концентрацією сфер та галузей економіки саме на сільських територіях. Розвиток та становлення виробництв пов'язане із можливостями використання майнового страхування з метою нейтралізації ризиків, у тому числі підприємницьких. Механізми майнового страхування можуть бути використані як у сфері аграрного виробництва, так і діяльності територіальних громад.

Програмою передбачено реалізацію інвестиційних проєктів із залученням коштів державного бюджету, обласного бюджету, власних джерел, а також коштів інвесторів та джерел фінансування за грантовими проєктами. Реалізація інвестиційних програм орієнтована на залучення фінансування у період до 2025 року (Рис.1).

З урахуванням наданих пропозицій на регіональному рівні заплановано залучити 809398,0 тис.грн. додаткового фінансування на реалізацію інвестиційних проєктів протягом 2021-2025 років. Інвестиційні проєкти для регіонального розвитку та аграрної сфери було підготовлено за ініціативи Миколаївського національного аграрного університету та його партнерів у освітньо-науковій та практично-виробничій діяльності, а також СТОВ «Промінь», Філією «Снігурівська птахофабрика» ПНВК «Інтербізнес», ТДВ «Зоря Інгулу». Більшість проєктів передбачають фінансування заходів із залученням інвестиційних коштів – до 76,0 відсотків від загального фінансування проєктів [14]. Особливої актуальності набуває питання у контексті регіонального розвитку, у період відновлення території Миколаївської області та розвитку сфер та галузей економіки, територіальних громад.

До розвитку аграрної сфери долучаються не лише представники з виробництв, а й освітні та науково-дослідні установи. Найбільшою є кількість інвестиційних проєктів (інвестиційних пропозицій), які було надано Миколаївським національним аграрним університетом до Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Миколаївської області на 2021-2027 роки. Відповідно до Стратегії розвитку Миколаївської області до 2027 року пріоритетною стратегічною метою є забезпечення стійкого економічного зростання багатогалузевої економіки, яке не може відбуватися без участі представників усіх сфер та видів діяльності, у тому числі сфери страхування.

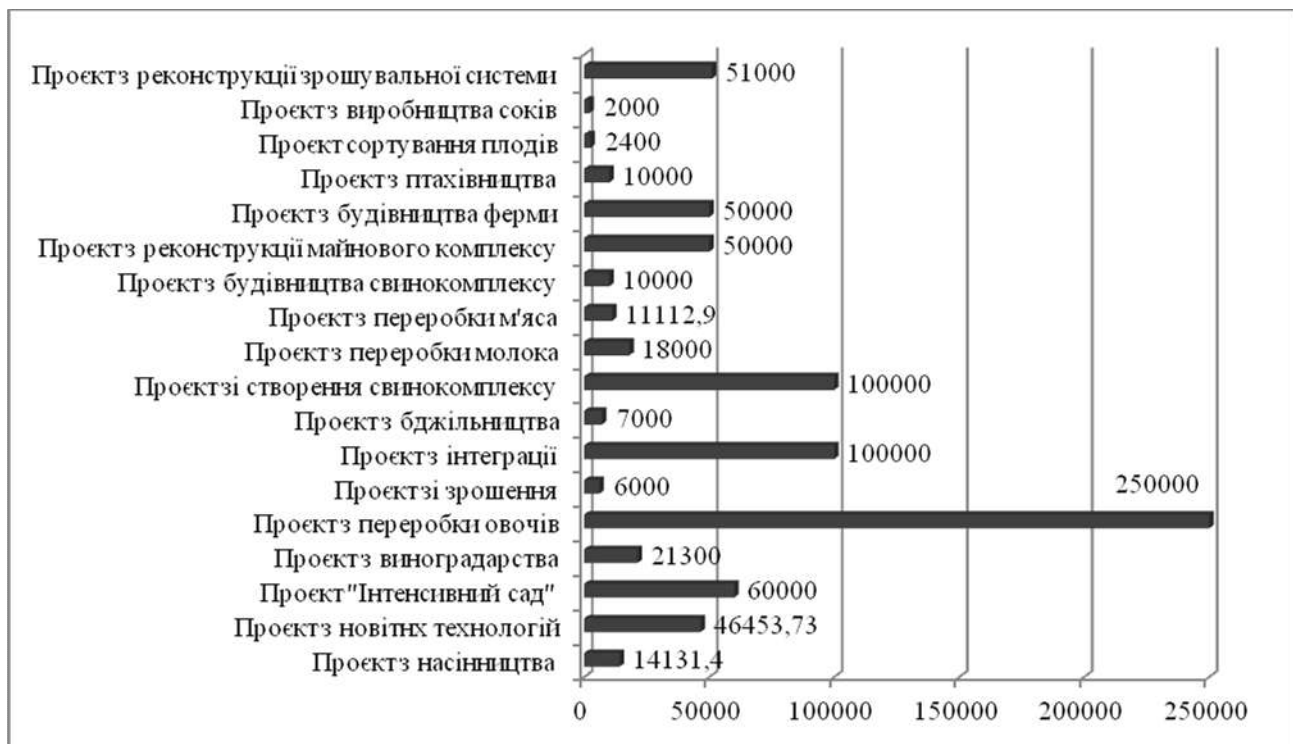

Рисунок 1. Інвестиційні проекти передбачені Програмою розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки

Джерело: Програма розвитку [14]

З огляду на реалізацію проектів сфера майнового страхування доповнюється сферою страхування відповідальності, так як більшість проектів передбачає партнерські відносини, у тому числі на міжнародному рівні. Використання механізмів страхування може включати: майнове страхування для юридичних осіб, страхування заборгованості та страхування на випадок відшкодування заподіяної шкоди (сфери страхування: професійна відповідальність, цивільна відповідальність власників транспортних засобів, особистісне страхування).

Регіональні особливості розвитку сфер та галузей економіки, визначені стратегічні пріоритети розвитку аграрної сфери та територіальних громад обумовлюють потребу у реалізації системних підходів, які повинні сприяти розвитку страхового ринку, а саме: створення привабливого ринку страхових послуг та інформування учасників щодо підходів та особливостей, переваг страхування майна та відповідальності; формування ефективної системи взаємодії між учасниками; формування сприятливих умов до поширення сфери страхових послуг та консультування для територіальних громад; забезпечення реальної компенсації збитків, які спричинено природно-кліматичними чинниками; мотивація до співпраці із різними групами інвесторів, за грантовими проектами; участь у проектах державно-приватного партнерства; адаптації страхових продуктів з огляду на потреби аграрної сфери та територіальних громад; перетворення накопичувальних страхових резервів у джерело інвестування галузей, сфер діяльності та територій, а також створення сприятливих умов щодо співпраці із міжнародними партнерами.

Партнерство

Практична реалізація зазначених пріоритетів може бути впроваджена за умови партнерства та взаємодії між учасниками на усіх рівнях управління. Саме тому активною є позиція поширення спільних проектів через державно-приватне партнерство та участь у міжнародних грантових проектах. До співпраці можна долучати об'єднання страховиків, які можуть виконувати брокерську та агентську діяльність у сфері страхування (Асоціація професійних страхових посередників України – АПСПУ або Лігу страхових організацій України – ЛСОУ).

Спільні інтереси учасників дозволять сприяти узгодженню страхових послуг та задоволенню потреб з огляду на вимоги чинного законодавства у сфері майнового страхування або страхування відповідальності. Подібна співпраця дозволить оптимізувати можливості отримання страхових послуг на оптимальних умовах та врахувати можливі ризики від провадження інвестиційної діяльності.

Страхові ризики під час провадження інвестиційної діяльності можуть бути пов'язані із частковою або повною втратою інвестицій, неотриманням запланованого інвестиційного прибутку, банкрутства суб'єкта підприємницької діяльності або додаткових витрат під час реалізації застрахованої інвестиційної діяльності.

Страхування інвестиційної діяльності дозволяє забезпечити нейтралізацію ризиків й загроз для учасників через вплив валютного, процентного, комерційного, ринкового ризиків, а також катастрофічного ризику, який пов'язаний зі стихійними лихами та має тісний зв'язок із природно-кліматичними чинниками. Катастрофічний ризик може бути суттєвою загрозою у провадженні діяльності у аграрній сфері, на сільських територіях. Останні роки актуалізується питання щодо опустелювання, деградації ґрунтів та дефіциту вологи, що має високу актуальність для степової зони, зони ризикованого землеробства, до якої входить і Миколаївська область.

Оцінка та можливості упередження ризиків можуть бути суттєвою перевагою у реалізації інвестиційної діяльності, так як деякі ризики можуть підлягати страхуванню через встановлення додаткових умов страхування та збільшення розміру страхового платежу. Умови можуть визначатися кожним окремим договором страхування з урахуванням галузевих та регіональних особливостей. Досвід більшості європейських держав свідчить, що практична діяльність у сфері страхування аграрного бізнесу має суттєву підтримку держави, так як визначається як пріоритетна у гарантуванні продовольчої безпеки, соціально-економічної безпеки територій (регіону).

Переважна більшість інвесторів звертають суттєву увагу на необхідність нейтралізації загроз, у тому числі загроз кліматичного характеру. Під час провадження інвестиційної діяльності актуальним є питання щодо оцінки ризиків на різних етапах (Таблиця 1).

Реалізація програм регіонального та галузевого розвитку передбачає залучення інвесторів. Інтереси інвестора орієнтовані на можливості отримання фінансових результатів від провадження інвестиційної діяльності, яка може проводитися на умовах державно-приватного партнерства.

Страхування інвестиційних ризиків під час реалізації проектів направлена на упередження та нейтралізацію можливих загроз, для аграрного сектора актуальним є питання щодо уникнення ризиків природно-кліматичного характеру. Узгодженість інтересів усіх сторін дозволить забезпечити можливості реалізації Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Миколаївської області та Програми розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області з урахуванням визначених пріоритетів. Участь страхових компаній у провадженні інвестиційної діяльності та визначення оптимальних умов взаємодії між учасниками, дозволить забезпечити ширші можливості співпраці.

Ризики у сфері інвестування

Таблиця 1. Напрями та умови страхування інвестиційних ризиків

Вид діяльності	Напрями страхування	Умови договору страхування інвестиційних ризиків
Інвестиційна діяльність Реалізація інвестиційних проєктів	Страхування предмета застави; страхування відповідальності отримувача інвестиції перед інвестором; страхування можливих інвестиційних ризиків учасниками інвестиційної діяльності (інвестор, отримувач інвестиції); страхування відповідальності учасників інвестиційної діяльності (інвестор перед отримувачем інвестиції); страхування відповідальності заявника інвестиційного	Відповідно до чинного законодавства договір не може бути укладено пізніше дня, що передує дню початку виконання робіт, що інвестуються страхувальником. Строк дії договору повинен встановлюватися відповідно до строку повного виконання інвестиційного проєкту, тобто отримання очікуваного доходу або

	<p>проєкту перед замовником; страхування відповідальності експертів інвестиційного проєкту перед інвестором; страхування майнових та немайнових прав власності, які є інвестицією [17,18].</p> <p>Страхова сума визначається за згодою між страховиком та страхувальником, у межах фактичних інвестицій страхувальника, пов'язаних з фінансуванням застрахованої діяльності. Страхова сума може бути збільшена на величину прогнозованого (очікуваного) прибутку від реалізації застрахованого проєкту (за згодою сторін). Під час реалізації інвестиційного проєкту, переважно, страховий тариф визначається з урахуванням строків та обсягів інвестування, особливостей сфери діяльності, компетентності страхувальника, виду та характеру інвестування, а також кількості та репутації учасників інвестиційного проєкту (на різних етапах його реалізації) та інших чинників впливу з огляду на особливості реалізації проєкту [17, 18].</p> <p>Відповідно до практики реалізації підходів у сфері інвестування страхувальник не повинен включати до проєкту умови щодо подовження терміну окупності проєкту, встановленого для реалізації проєкту й зазначеного у договорі страхування. За потребою подовження цього терміну страхувальник до настання строку окупності інвестиційного проєкту повинен узгодити умови та отримати відповідну згоду страховика (без згоди дія договору страхування може бути припинена з моменту внесення змін до інвестиційного проєкту) [17, 18].</p> <p>При подовженні строку окупності інвестиційного проєкту страхування додаткових умов вимагає додаткового договору страхування. Відповідно до вимог чинного законодавства, якщо договір не укладено, страховик не бере на себе зобов'язань зі страхування додаткових умов. Умови страхування можуть бути доповнені з урахуванням вимог сторін, але у межах чинного законодавства.</p>	<p>соціального ефекту [17,18].</p> <p>Відповідно до чинного законодавства з метою забезпечення виплати страхового відшкодування страхувальник повинен повідомити страховика про настання страхового випадку та надати йому документи, які засвідчують факти настання страхового випадку та розмір збитків. Законодавчо встановлено, що після виплати страхувальнику страхового відшкодування до страховика переходять у межах виплаченої суми всі права вимоги страхувальника до особи, відповідальної за заподіяний збиток або завдану шкоду. Контрагент, партнер страхувальника за інвестиційним проєктом, відповідає за регресними вимогами страховика. Передбачено, що у разі виплати страхового відшкодування в розмірі повної суми витрат за проєктом, що інвестується, страховик набуває права інвестора на нього. При виплаті страхового відшкодування у розмірі нижче витрат страховик має право за угодою з зацікавленими особами виплатити суму у розмірі різниці між повною сумою витрат і виплаченим страховим відшкодуванням, таким чином набувши права інвестора на проєкт [17, 18].</p> <p>Страхування інвестиційних ризиків здійснюється відповідно до чинного законодавства та на вимогу сторін процесу інвестування.</p>
--	--	---

Джерело: узагальнено автором відповідно до чинного законодавства [17; 18]

Партнерство у страховій діяльності дозволяє не лише забезпечити нейтралізацію потенційних загроз з огляду на регіональні та галузеві особливості, а й взаємоузгодити актуальні питання щодо виконання зобов'язань за інвестиційними проєктами, активним учасниками яких можуть виступати: держава, об'єднання страхувальників, територіальні громади, заклади освіти на умовах державно-приватного партнерства.

Подібна співпраця і гарантії держави дозволяють забезпечити підвищення рівня інвестиційної привабливості сфер, галузей та територій, що доводить досвід інших держав світу. Особливості та умови страхування повинні бути узгоджені на усіх етапах реалізації проєктів. Повинно бути забезпечене право учасників до адаптації змін зовнішнього та внутрішнього середовища, а рівень довіри між учасниками не повинен бути високим та не провокувати загроз.

Проведені дослідження надають можливість обґрунтувати основні пріоритети розвитку страхового ринку з огляду на регіональні особливості. Досвід інших держав світу та результати досліджень інших авторів та міжнародних організацій доводять, що більшість видів страхування виступає дієвим механізмом взаємодії учасників, особливо у період інвестування та нейтралізації загроз, які можуть виникати під час реалізації інвестиційних проєктів. Ситуація, яка склалася через військовий стан, суттєво знизилася інвестиційну привабливість розроблених ініціатив та пропозицій. З огляду на потенційні ризики виникає актуальна потреба нейтралізації загроз через страхування ризиків та забезпечення відповідного рівня довіри між учасниками в умовах суттєвого впливу глобалізаційних процесів та тенденцій. О.Г. Белорус & В.І. Власов у своїх дослідженнях сформулювали парадигму глобального світу та основні тенденції розвитку сфер та галузей економіки, суспільства на засадах орієнтації світу на глобальні тенденції, технічні та технологічні процеси та адаптацію суспільних процесів до змін [5; 6]. П. Герст, Г. Томпсон & Р. Робертсон у своїх дослідженнях визначили основний вектор глобалізація та його проявів, обґрунтували потенційні напрями та пріоритети розвитку світу та можливі загрози, які можуть виникати через посилення глобальної конкуренції, у тому числі на фінансовому ринку [7; 8]. Д. Норт & Ч. Вілан у своїх дослідженнях зробили акцент на основні пріоритети та потреби світового розвитку, запити та потреби суспільства залежно від особливостей (ментальних, територіальних, галузевих тощо), подібні особливості визначають й потенційні можливості або загрози, які можуть виникати у різних сферах діяльності, у тому числі у сфері страхування та інвестування [9; 10]. Аналітики свідомих агенцій визначили основні напрями та особливості розвитку глобального світу з огляду на існуючі тенденції у сфері страхування та потреб суспільства й бізнес-середовища [1; 12]. Проведені дослідження авторів та власні дослідження щодо розвитку та тенденцій формування пріоритетів у глобальному світу доводять потребу у забезпеченні результативного партнерства у веденні бізнесу, реалізації інвестиційних проєктів та розвитку сфери страхування з огляду на існуючі особливості, у тому числі регіонального характеру.

Визначення особливостей та напрямів взаємодії у глобальному світі обумовлена конкурентними позиціями держави, які можуть спонукати до розвитку або обмежувати можливості реалізації стратегічних та оперативних завдань у бізнес-середовищі та суспільстві. Практичний досвід формування підходів до соціально-економічної безпеки свідчить, що конкурентні позиції держави мають пріоритетну роль, так як спонукають інвесторів до розширення сфер взаємодії. Аналогічним є вплив регіональних чинників, які дозволяють чітко сформулювати стратегічні та оперативні завдання, забезпечити передумови до розвитку та знизити потенційні ризики, у тому числі через використання механізмів страхування діяльності, реалізації інвестиційних проєктів. З огляду на це зазначене розвиток страхування та кращі практики взаємодії учасників під час реалізації інвестиційних проєктів дозволяють суттєво підвищити рівень довіри та гарантувати отримання очікуваного результату співпраці.

Висновки

З огляду на основні глобалізаційні тенденції у світі виникає потреба дослідження різних сфер діяльності та визначення особливостей, які дозволяють сформувати основні пріоритети подальшого розвитку та нейтралізації загроз, у тому числі під час реалізації інвестиційних проєктів. Результативність програм регіонального та галузевого розвитку виступають передумовою забезпечення соціально-економічної безпеки регіону, а розвиток страхової діяльності, розширення сфер взаємодії забезпечує можливості у реалізації інвестиційних проєктів. При цьому розвиток сфери страхування повинен враховувати регіональні особливості, а галузеві особливості території визначають потребу у страхових послугах та учасників страхового ринку. Регіональні особливості визначають основні вектори взаємодії та напрями реалізації визначених ініціатив на різних рівнях управління (особистісний або локальний, галузевий, територіальний). Результативною є практика регіонального та

галузевого розвитку через поширення спільних проєктів на засадах державно-приватного партнерства та участі у міжнародних грантових проєктах. Об'єднання страховиків можуть брати участь у реалізації проєктів розвитку, виконувати брокерську та агентську діяльність у сфері страхування. Спільні інтереси учасників дозволяють забезпечити узгодження страхових послуг, задоволення потреб з огляду на вимоги чинного законодавства, міжнародного права. Обумовлено, що подібна співпраця дозволяє оптимізувати можливості отримання страхових послуг за оптимальних умов та врахувати можливі ризики від провадження інвестиційної діяльності, реалізації регіональних та галузевих програм розвитку, особистісного страхування.

Результативність взаємодії у реалізації проєктів, які направлені на соціально-економічний розвиток держави та її регіонів, обумовлена потребою розширення співпраці із міжнародними організаціями, у тому числі Групою Світового Банку. Спільні інтереси учасників та їхня узгодженість на перших етапах взаємодії дозволять мінімізувати ризики та забезпечити результативну співпрацю з огляду на програми та стратегії соціально-економічного розвитку територій (регіонів), держави. Особливої актуальності набуває питання у контексті відновлення територій, сфер та галузей економіки України. Досвід держав світу доводить, що можливості взаємодії між учасниками страхового ринку можуть бути забезпечені за умови результативного партнерства та орієнтації учасників на отримання практичних пріоритетів у гарантуванні соціально-економічної безпеки держави та її регіонів, з огляду на їхні особливості. Саме регіональні особливості визначають напрями та пріоритети взаємодії між учасниками, а сфера страхування дозволяє мінімізувати ризики та підвищити рівень довіри та результативність співпраці.

References

- [1] Finbalance. com. ua. (2019). *SWISS RE — about the world insurance market in 2018-2020*. Retrieved from <https://finbalance.com.ua/news/swiss-re-institute---pro-svitoviy-rinok-strakhuvannya>.
- [2] Bigmir. net. (2021). *Where to check the clock, if not in Davos? World Economic Forum in Davos*. Retrieved from <http://news.bigmir.net/world/2065190-Povestka-s-Davosa-pandemiya-klimat-i-mnogo-socializma>.
- [3] Schwab, K. (2019). *The Global Competitiveness Report*. London: World Economic Forum.
- [4] Belarus, O.G. (2003). *Economic system of globalism*. Kyiv: KNEU, NASU.
- [5] Vlasov, V.I., Belarus, O.G., & Vergunov, V.A. (2012). *Globalistics: History, theory*. Vinnytsia: LLC “Nilan-LTD”.
- [6] Galchinsky, A.S. (2006). *Global transformations: Conceptual alternatives: Methodological aspects*. Kyiv: Lybid.
- [7] Hirst, P., & Thompson, G. (2002). *Doubts in globalization*. Kyiv: KIS.
- [8] Robertson, R., & White, K.E. (2003). Globalization or glocalization? *Globalisation. Critical Concepts in Sociology*, 3, 31-51.
- [9] North, D. (2010). *Understanding the process of economic change*. London: Higher School of Economics.
- [10] Wheelan, C. (2010). *Naked economics: Undressing the Dismal Science*. New York.; London: W.W. Norton & Company.
- [11] Acemoglu, D., & Robinson, J.A. (2015). *Why some countries are rich and others are poor. The origin of power, prosperity and poverty*. Moscow: AST Publishing House.
- [12] World Economic Forum. (2022). Retrieved from <https://www.weforum.org/>.
- [13] Gubenko, D. (2021). *The Davos Forum started in a virtual format*. Retrieved from <https://www.dw.com/uk/onlain-zamist-davosa-vseshitnii-ekonomichnyi-forum-startuvav-u-virtualnomu-formati/a-56333253>.
- [14] Mykolaiv Regional Council. (2021). *The program for the development of the agro-industrial complex of the Mykolaiv region for 2021-2015*. Retrieved from <https://www.mk.gov.ua/ua/economy/>

- [15] Development strategy of the Mykolaiv region for the period until 2027. (2021). Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/strategiya-rozvytku-mykolayivskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>.
- [16] Mykolaiv regional state administration. Economy. (2022). Retrieved from <https://www.mk.gov.ua/ua/economy/>.
- [17] The Law of Ukraine “About insurance” (November, 1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- [18] The Law of Ukraine “About the procedure for carrying out activities by insurance intermediaries” (December, 2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF#Text/>.
- [19] Jayachandran, M., Reddy, C.R., Padmanaban, S., & Milyani, A.H. (2021). Operational planning steps in smart electric power delivery system. *Scientific Reports*, 11(1). doi:10.1038/s41598-021-96769-8
- [20] Pantserev, K.A., & Golubev, K.A. (2021). Artificial intelligence and the international information and psychological security. doi:10.1007/978-3-030-68534-8_1
- [21] Raval, C.U., Vaghela, P., Budhrani, A., & Kevadiya, R.V. (2022). Applications of artificial intelligence in the context of challenges amid COVID-19. doi:10.1007/978-981-16-0739-4_49.
- [22] Ivashkiv, I., Kupalova, H., Goncharenko, N., Andrusiv, U., Streimikis, J., Lyashenko, O., Yakubiv, V., Lyzun, M., Lishchynskiy, I & Saukh, I. (2020). Environmental responsibility as a prerequisite for sustainable development of agricultural enterprises. *Management Science Letters*, 10(13), 2973-2984. doi:10.5267/j.msl.2020.5.028.
- [23] Zelinska, H., Andrusiv, U., Daliak, N., Dovgal, O., & Lagodiienko, V. (2021). Sustainable Development: Trends in Ukraine and the World. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 12(5), 1179-1187. doi:10.14505/jemt.v12.5(53).03.
- [24] Popadinets, I., Andrusiv, U., Galtsova, O., Bahorka, M., & Yurchenko N. (2021). Management of motivation of managers’ work at the enterprises of Ukraine: Innovative aspects. *Management Systems in Production Engineering*, 29(2), 120-131. doi:10.2478/mspe-2021-0016.